

## העבירה החמורה של ביטול תורה - שיעור 448

### I. יסודי העניין

(א) מצות תלמוד תורה היא המצוה הגדולה מכל המצוות ושקולה כנגד כולם (משנה פ"א ח"א - ח"ב) וכשם שמצות תלמוד תורה גדולה מכל המצוות כך העבירה של ביטול תורה חמורה מכל העבירות ועונשה כמו כן עולה על כולנה וכל הצרות הבאות על ישראל אינם אלא בשבילה (צמד"ח פט"ו) והקב"ה בוכה בכל יום על מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק (סנהדרין ז"ע) כי דבר ה' בזה

(ב) בלימוד התורה איכא שני חיובים (ז) איכא חיוב ללמוד כל התורה שבכתב ושבע"פ וגם לידע אותה ואיכא איסור לאו על השכחה (מנחות ז"ע: ב) ועוד שצריך האדם ללמוד בכל יום פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית בהגית בו יומם ולילה (רמב"ם ת"ט ח"א - ח"ב) וזה כרב אמי ודלא כרב יוחנן (שם) ועוד כתב הרמב"ם (ח"א - ח"ב) שחייב ללמוד כל הימים עד יום מותו דאם לאו הוא שוכח אותה ועיין ברמב"ם (ג - ו) דליכא חיוב זה ע"כ אחד ואחד אלא למי שנשאו ליבו לקיים מצוה זו כהלכתה ולכן החיוב של ת"ת הוא כזה שרשאי לילך לפרנסתו לכל צרכיו ואפילו שהוא רק לתענוגים בעלמא ואין בזה ביטול המצוה (אג"מ י"ד ד - ל"ו - ג' & ה) ונמצא שדורו של חזקיהו המלך עשו כחיוב התורה אבל אפילו בדורות של דוד ושלמה לא למדו התורה כדין (סנהדרין ז"ד:)

### II. השאלות

(א) ביטול תורה לקירוב רחוקים - דעת הרמב"ם (ת"ט ג - ד) שאם לפניו עשיית מצוה ותלמוד תורה אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתלמודו אבל אם אינו יכול ע"י זה לחזור ללמוד כראוי צע"ג אם זה מותר וצריך לדון בכל אחד ואחד ותלוי בעיקר ברבו שמכירו ובאקראי בעלמא ודאי מחויב ועיין במהר"ם שי"ק (י"ד רכ"ז) דמסיק שאם להכנסת כלה מותר לבטל ת"ת כ"ש להיות שותף בהקב"ה שחייבין לבטלו ולמעשה ההכרעה מסורה להראש ישיבה כנ"ל

(ב) ביטול ת"ת להלוית המת - עיין בכתובות (י"ז: ב) שמבטלין ת"ת להוצאת המת דהיינו למאן דקרי ותני עד ס' רבוא ולדידן מן הסתם קרי ותני (רמ"א י"ד ר"ס ע"א ח"א) ועיין בהגר"א שהביא הירושלמי שמי שהוא עוסק בתורה אינו מבטלו שתלמוד תורה קודם וכ"ז בסתם אדם אבל בת"ח גדול כבודו וחייבין לבטל ת"ת שהוא לכבוד התורה אמנם היום גם בעלי בתים לא נהגו להשתתף בכל לוויה שרק בזמנם שכל בני העיר היה ציבור אחד משא"כ היום שכל בית הכנסת ציבור בפני עצמו וגם שטירדות הפרנסה פוטרו אמנם אפילו פסולי עדות שהם קרובינו צריך להשתתף שיש בזה חילול השם כשאינו משתתף וגם אינו חייב להפסיד פרנסתו להלויה ועיין בתשובות והנהגות (ג - תנ"ז ד - ר"ג ד - רע"ד - ה)

(ג) ביטול ת"ת לחתונה - עיין בתשובות והנהגות (ד - ר"ג) דאין בזה איסור של ביטול תורה כיון דיש צורך לשמח את חבריו ומקיים בזה מצות ואהבת לרעך כמוך ואמר בשם

רב מאיר חדש דאינו כגדר הותרה רק דחוויה וממילא אין לבטל אלא בדיוק כפי הנדרש ולא יותר וכ"ש לווארט או לשבע ברכות או משתה של המוסד ויש נוהגין ללמוד תורה בסעודות אלו

(ד) **ביטול ת"ת לברית מילה** - מבואר בתיקוני זוהר (ע) כי כל ההולכים לברית מילה הם כמקבלי פני השכינה וכ"כ השלטי הגיבורים (רי"ג מגילה) אמנם בלקט יושר (סוף תפלת שחרית) מביא שהבחורים רצו לילך אל המילה ואמר להם רבם בעל התרומת הדשן מה אתם רצים אצל המילה כדי לענות אמן תלכו לבית השחיטה ואולי בחורי הישיבה שאני (תשובות והנהגות ז - רכ"ו)

(ה) **ביטול ת"ת לעסוק בלימודי חול** - עיין באג"מ (י"ד ג - פ"ג) דאסר לימודי חול אף כשליכא לימודי כפירה וגם לא תערוכות נשים דהוא איסור דמניחין חיי עולם הבא ושהוא איסור אף לאחר שנתגדלו בתורה במדרגה גדולה ועוד לבחורים ואברכים לא שייך שיהיו בני תורה ותלמידי חכמים וזה גזל זמן מלימוד התורה וע"ע באג"מ (י"ד ז ל"ו - י"ג) דלהפסיק מלימוד בישיבה כדי ללמוד רפואות לצורך מצוה או אפילו הנדסה (engineering) דאיסור ממש ליכא אף אחר שלמד הרבה שנים וראוי להתגדל בתורה ותפקידו להרוויח ממון הרבה או לשידוך היותר טוב ודוקא בלא תערוכות ולימודי כפירה שהתורה נתנה רשות למי שרוצה להתעסק בעניני הרווחת ממון מ"מ עדיין מחויב לקבוע זמן ביום ובליילה מ"מ אינו מקיים כראוי מצות לימוד התורה וזה קולא רק לאנשים אלו

(ו) **בדבר אלה שאינם ראויים להתגדל בתורה** - עיין באג"מ (י"ד ז - ל"ו - ט"ז) ואפילו הוא מצד עצלות יהיה מאיזה טעם שיהיה ודאי לא שייך לחייכם כעיקר חיוב של ת"ת לשאר בני תורה וראויה ללמוד איזה מלאכה אף שיצטרך לבטל זמן הרבה גם על הכנה למלאכות ההם אבל בלא לימוד כפירה ובלא תערוכות נשים וטוב שיעשה כל דבר ע"פ ת"ח ויתיישב עמו בכל דבר

(ז) **ביטול ת"ת משום התענית ציבור** - יש נוהגים לבטל סידורי תורה בתענית גם ביום וגם בלילה ועיין במ"ב (תק"נ) דאותם האנשים שכשהם מתענים הולכים בטיול וכדברים בטלים תפשו הטפל והניחו העיקר והעיקר הוא לפשפש במעשיו ולשוב בתשובה גמורה והעיקר התשובה הוא תיקון לתלמוד תורה שזה כנגד כולם וצריך להשתדל לימודו ביום תענית יותר משאר הימים שזה עיקר התשובה

(ח) **ביטול ת"ת לשמוע דברי התעוררות** - עיין בספר הנפש והחיים (שער ז - פ"ז) דבאמצע הלימוד הרשות נתונה להאדם להפסיק זמן מועט להתכונן בעניני יראת השם ובעניני מוסר וכן הביא מהשל"ה ולי נראה דאין כללים בשאלה זו וצריך לדון בכל אחד ואחד לפי מצבו שיש אנשים שיש בו תועלת גדולה מדברים אלו ויש שישנים מתחילתו עד סופו ואם בשביל השיעור נתקלקל קביעותו וסדר לימודו אין לבטל סידורו

**III. אין דברי התורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליה ומצער גופו תמיד**  
ולא יתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו (י"ד רמ"ו - כ"ה)